

первых, это нарушение принципа равенства сторон. В соответствии со статьей 8 Устава трибунала, назначались два обвинителя: главный и дополнительный, в то время, как защитник был один. Во-вторых, право на защиту было ограничено. В частности, Трибунал мог «... в любое время не утвердить выбранного защитника», «каждый подсудимый (но только через защитника, если такой есть) может допрашивать любого свидетеля или любого подсудимого, который свидетельствует» и т.д. В-третьих, судебный процесс велся на двух языках: английском и японском, в то время как судьи были представлены одиннадцатью государствами.

Создание Международного Военного Трибунала *ad hoc* в Нюрнберге, и в дальнейшем – Международного Военного Трибунала для Дальнего Востока в Токио, – это «свидетельство о рождении» международного уголовного права. Благодаря Нюрнбергскому Уставу и приговору, были определены основные принципы судопроизводства, которые впоследствии были подтверждены Генеральной Ассамблеей ООН в Резолюции 95 (I) от 11 декабря 1946 года, и нашли свое отражение в работе Токийского трибунала. Уставы двух Трибуналов являли собой «кодексы международных судов», которые впервые определили агрессию, как преступление; определили «принципы международного права» и создали международно-правовую базу для преследования и справедливого наказания как военных преступников, так и их руководителей, тем самым показав, что никто не останется безнаказанным за преступления против мира, против человечества и военные преступления.

Кедик В. П.,

аспірант,

Національний університет «Одеська юридична академія»

ДОКТРИНАЛЬНІ ПІДСТАВИ КРИМІНАЛЬНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ ЩОДО ЗЛОЧИНІВ, ВЧИНЕНИХ ЗА МЕЖАМИ КРАЇНИ

Злочинність – це історично мінливе соціальне явище, що супроводжує людство впродовж всього його існування. З розвитком і ускладненням суспільних відносин, ускладнюється і набуває нових рис злочинність. Відповідно потребує змін і реакція на неї держави.

Кримінальна юрисдикція — влада держави видавати норми кримінального права і забезпечувати їх застосування. Як правило, держави здійснюють юрисдикцію щодо кримінальних правопорушень відповідно з чотирма підставами, або принципами: принципом територіальності, принципом особистості суб'єкта злочину, принципом особистості об'єкта злочину та принципом захисту національних інтересів. Ці чотири підстави юрисдикції є традиційними і прямо випливають з поняття державного суверенітету. В тому чи іншому вигляді вони містяться в кримінальних законах більшості країн. (4)

Нині захищена низка дисертацій, що стосуються кримінальної юрисдикції, зокрема, вітчизняних науковців О. Мойсєєва та російських вчених О.І. Степаненко, О. Волженкіна та ін. В своїх дисертаційних дослідженнях автори аналізують відповідні принципи територіальної юрисдикції України та Російської Федерації.

При цьому, однак, деякі його аспекти досліджувалися в працях В. О. Навроцького, В.І. Борисова, П. Л. Фріса, Ю. А. Пономаренка, П. С. Матишевського, А.О. Пінаєва, В.І. Антипова, М.І. Хавронюка, М. Й. Коржанського та інших вчених. Серед радянських та російських вчених цим питанням присвятили роботи Я. М. Брайнін, А. В. Наумов, М. І. Блум, О.І. Бойцов, А. Г. Князєв, М. Д. Дурманов, Л.В. Іногамова-Хегай, М.І. Ковальов, А. Н. Трайнін, О. М. Медведєв, В. Ф. Щепельков, М. Г. Мельников, В.І.Степаненко, М. Д. Шаргородський, та інші.

Серед сучасних монографічних досліджень привертають увагу монографії М. Хавронюка, М. Красільнікова, І.І. Лукашука, де проаналізовано принципи територіальної юрисдикції держави.

На виконання вимог Віденської конвенції про право міжнародних договорів (ст. 26) в Законі України «Про міжнародні договори України» (ст. 15) закріплено, що чинні міжнародні договори України підлягають сумлінному дотриманню відповідно до норм міжнародного права. На підставі зазначених норм міжнародного і національного права законодавець у Кримінальному кодексі України (далі КК України) у ч.5 ст. 3 закріпив, що Закони України про кримінальну відповідальність повинні відповідати положенням, що містяться в чинних міжнародних договорах, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України. Таким чином, поширення кримінальної юрисдикції на злочини відповідно до положень міжнародних договорів України є обов'язком Української держави, який вона повинна сумлінно виконувати. (1)

І.І. Лукашук писав, що питання кримінальної юрисдикції вирішуються законодавством держави згідно з міжнародним правом. Загальне правило полягає в тому, що держава здійснює повну юрисдикцію в межах своєї території і обмежену в межах спеціальної економічної зони моря і континентального шельфу, а також стосовно своїх громадян за кордоном.

Юрисдикція, здійснювана в межах державної території, іменується територіальною. В її основі лежить територіальний принцип. Юрисдикція, здійснювана за межами території, називається екстратериторіальною. В її основі лежить персональний принцип, в силу якого держава вправі зобов'язати своїх громадян за кордоном дотримуватися свої закони, але не може застосовувати заходи примусу. Персональний принцип все частіше поширюється державами і на осіб без громадянства, які постійно проживають на їх території. (3)

Існує також принцип захисту чи безпеки, який покликаний забезпечити захист істотних інтересів держави та її громадян від злочинних діянь, здійснюваних за кордоном. У таких випадках держава вправі притягнути до кримінальної відповідальності будь-яка особа незалежно від місця вчинення злочину, зрозуміло, за умови, що така особа опиниться в сфері його повної юрисдикції. Принцип захисту отримує все більш широке поширення в законодавстві і судовій практиці держав.

Нарешті, існує принцип універсальності, що передбачає можливість поширення кримінальної юрисдикції держави на діяння, визнані злочинними міжнародним правом, незалежно від громадянства вчинила їх особи і місця вчинення. У минулому він охоплював лише піратство і работоргівлю, нині поширює свою дію і на ряд злочинів за загальним міжнародним правом (злочини проти миру і безпеки людства). Проте на підставі універсального принципу особу можна притягнути до кримінальної відповідальності не за будь-який злочин, передбачений міжнародним договором, як зазначалось вище, а лише за той, що безпосередньо передбачений відповідною нормою чинного КК України. (2)

В. Степаненко вважає, що у такому випадку мова йде не про «універсальний принцип» кримінально-правової юрисдикції держави, а про кримінально-правову юрисдикцію відповідно до міжнародного права. (6) О.І. Моїсєєв пропонує назвати відповідний принцип кримінально-правової юрисдикції України «принципом міжнародних договорів. (5)

Отже, з урахуванням наведеного вище, можна дійти висновку, що при визначенні кримінально-правової юрисдикції України необхідно аналізувати міжнародні договори у сфері боротьби зі злочинністю, учасником яких є Україна, є висновок про те, що, встановивши, що іноземець або особа без громадянства, що постійно не проживає в Україні, вчинили злочин за її межами, питання про встановлення кримінально-правової юрисдикції України над цією особою потрібно вирішувати, звертаючись до конкретного міжнародного договору, в якому передбачено обов'язок або право України як держави учасниці здійснювати кримінальне переслідування осіб, що вчинили діяння, визначені у цьому міжнародному договорі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Броневицька О. М. Кримінально-правова юрисдикція України згідно з принципом пріоритету міжнародних договорів. Юридичні і політичні науки. С. 585-592.
2. Замудрякова О. В. Проблеми визначення кримінально-правової юрисдикції України щодо злочинів, вчинених іноземцями або особами без громадянства за її межами. Адвокат 4 (115) 2010 – С.44-48
3. Лукашук И. И. Уголовная юрисдикция / И. И. Лукашук // Государство и право. – 1998. – № 2. – С. 112-116.
4. Лукашук И. И. Функционирование международного права. –М.: Наука, 1992. – С. 192.
5. Моїсєєв О.І. Кримінально-правова юрисдикція України щодо злочинів, вчинених за її межами: Дис. канд. юрид. наук. – Х., 2007. – С. 154.
6. Степаненко В. И. **Влияние международных договоров на содержание и сферу действия советского уголовного права:** Автореф. дис. канд. юрид. наук. – Свердловск: Свердловский ордена Трудового Красного Знамени юридический институт имени Р. А. Руденко, 1982. – С. 13.

Зозуля К. Т.,
студентка,

Національний університет «Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У МІЖНАРОДНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ

Проблема суб'єктного складу деліктних правовідносин у міжнародному праві є однією з найбільш дискусійних і зумовлює актуальність дослідження особливостей настання міжнародно-правової відповідальності для такої категорії суб'єктів, як фізичні